

УДК 008:32(477)

О.В. Кравченко

СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ДИСКУРСУ НАЦІЇ

Дискусії щодо сутності нації та способів її усвідомлення мають давню історію – з другої половини XIX ст. і не припиняються до сьогодні. Відстеження усіх її теоретичних аспектів може відвести далеко від проблеми нашого дослідження, тим більше, що такого роду огляди, час від часу з'являються в науковій літературі [5; 7; 11; 16; 17]. Тому зупинимося на короткому аналізі тих ідей, що є ключовими для розуміння специфіки концептуалізації культурної політики в контексті певного підходу до інтерпретації нації та національної культури.

Виділення окремих шкіл або напрямів у дослідженні націй є доволі умовним так само, як і дискусійною є формалізація ознак цього феномену або пошук об'єктивних його основ. Проте іншого, більш ефективного інструментарію ніж той, якими користуються дослідники, немає. Одним із найпоширеніших наукових дискурсів нації є примордіалізм. Свою назву цей напрям отримав від от англійського слова «primordial» – початковий, першостворений. Вважається, що це поняття вперше застосував Е.Шилз у 1957 р. [32; 130-145]. Витоки примордіалізму як філософської, а згодом і наукової концепції варто шукати в ідеях І.Г. Фіхте та І.Г. Гердера щодо природи людини та народів. Аналогом примордіальних поглядів є «теорія людської природи», де природа має бути зрозуміла як фундаментальна біологічна основа людини. Формування цього наукового підходу збігається у часі з популяризацією ідей позитивізму, матеріалізму та еволюціонізму, які можна вважати його методологічними джерелами. У сучасному вигляді примордіальні ідеї оформились на початку XX ст. під впливом праць Е.Дюркгейма про групову солідарність. У числі найбільш відомих представників примордіалізму в антропології XX ст., крім С.Шилза, можна згадати К.Гірца, а серед теоретиків нації – Е.Сміта. Для дослідників, що дотримуються цього підходу, нація є явищем об'єктивним, тобто існуючим незалежно від суб'єктивного ставлення до нього. Самобутність кожної нації передбачає визнання унікальності їх походження, що має бути підтверджено специфічними рисами, відповідними критеріям «справжності». Отже, об'єктивність нації має історичну основу: вона вважається продовженням попередніх історичних етносів і демонструє вищу сходинку їх розвитку. Примордіалісти розглядають людство як природно розділене на дискретні народи, кожен з яких належить до однієї специфічної нації. Етнічні нації сприймаються як спадкові соціальні групи, існування яких лише частково детерміноване історичною ситуацією. Приналежність до нації передбачає наявність відчуття спорідненості індивідуумів, що передбачає відсутність необхідності з їх боку наводити будь-які докази причетності до місцевих суспільств, окрім демонстрації наявності спільного походження та тих рис культури, що розділяються всіма членами нації. Показовим для характеристики примордіалізму є посиленна увага до мови не лише, як до маркера нації або етносу, а як до сутнісного джерела, зникнення якого означає зникнення народу [25].

Інші – модерністські теорії нації сформувалися багато у чому під впливом робіт М.Вебера, Г.Зіммеля, психоаналізу З.Фрейда, класичного марксизму, філософії франкфуртської школи (Т.Адорно, В.Беньямін, Х.Маркузе, Ю.Габермас). Представники цього напрямку розглядають націю як яскраве явище Нового часу, інструмент соціально-економічного розвитку держави та ознаку її модерності (О.Бауер, М.Хрох, Е.Гелнер, Д.Брой, Е.Хобсбаум, А.Коен, К.Дойч та ін.) [20]. Сучасні національні держави зазвичай описуються як єдиний комунікативний простір та простір управління. К.Дойч, зокрема підкреслює у забезпеченні культурної гомогенізації роль сучасних форм комунікації, залізниць, засобів масової інформації [9]. Е.Гелнер звертає увагу на роль стандартизованої освіти у процесі становлення нації [6]. Нація сприймається як соціальний конструкт, іноді – результат втілення соціальних проєктів політичними елітами у межах держави. Модерністи вважають, що націоналізм є культурно-політичною ідеологією сучасності, критичною складовою переходу від традиційного до сучасних суспільств. На відміну від примордіальних концепцій нації як сукупності етнічних ознак, модерністи розглядають національні кордони як такі, що визначаються через територію й політику [30]. Провідні представники модернізму розділяють основні з вищезазначених принципів, проте у межах цього підходу між окремими дослідниками можна виявити відмінності, зокрема з приводу значимості тих чи інших чинників. Наприклад, Е.Кедурі був одним з перших, хто

намагався розкрити протиріччя націоналізму і позбутися обов'язковості поняття нації [13]. Використовуючи соціологічний підхід, він пояснював піднесення та поширення націоналізму маючи на увазі такі чинники, як інституціональні зміни, конфлікт соціальних значень та міжпоколінні конфлікти. Інший представник цієї школи – Е.Гелнер, вважає, що націоналізм є значною мірою механізмом для конструювання людини індустріального суспільства Нового часу. Він переконаний, що, модерній державі, щоб відповідати потребам розподілу праці сучасного індустріального виробництва, потрібне освічене, культурно однорідне населення [6]. Е.Хобсбаум, наголошує на політичних чинниках націоналізму, доводячи, що нації й націоналізм не лише зумовлені розвитком модерної держави, а є й ідеологічними конструктами держави [28].

Нео-примордіалісти вважають, що модерністи надто поверхово описують різницю між традиційними та сучасними складовими нації, що знецінює етнічне коріння нації. Зокрема Е.Сміт розрізняє в нації як громадянську, так й етнічну складові. Він розглядає націю як соціальну групу, у якій комбінуються елементи етнічності, загальної історії, громадянських прав та свобод, загальної території й економічної системи [25; 26]. У дискусіях між модерністами і нео-примордіалістами, обидві позиції мають як сильні, так і слабкі сторони. Модерністи пов'язують поширення націоналізму з процесами соціальних й економічних змін, зокрема з політичними інтересами, пов'язаними з модернізацією. Проте недооцінюють значимість культури для політичної боротьби. Культура визначається ними об'єктивно, як звичаї, звички, традиції, цінності, віра, устрій життя, манера погляду й поведінки у суспільстві; суб'єктивно, як відчуття приналежності до суспільства, як частина його ж історії [26]. Е.Гелнер виходить із того, що як тільки вплив культури Просвітництва досягає найвищого рівня, вже не виникає проблем у підтримці його переваг [6]. Тобто він вважає, що всі індустріальні суспільства гомогенізуються, однак випускає з уваги складність суспільств, наявність у них різних груп із відмінними ідентичностями й культурою, які можуть конфліктувати або конкурувати з національною «високою» культурою. Зосереджуючись на ролі націоналізму у просуванні від традиційного до модерного суспільства модерністи непереконливо пояснюють прояви націоналізму, що з'явилися у посткомуністичних країнах Європи. Навпаки, основна увага нео-примордіалістів приділяється саме культурному виміру націоналізму, актуалізації емоційної складової національної історії. Проте, очевидно, що їх аргументація є непереконливою в поясненні розриву між минулим і сучасністю. Усе ж, не зважаючи на те, що багато у чому змісти понять «нація» та «етнічність» перетинаються, з цього не обов'язково має бути зроблений висновок про те, що нації мають визначатися в етнічних категоріях. Окрім того, Е.Сміт звертає увагу на те, що уявлення про статичність етнічних властивостей заважає адекватно врахувати їх історичну мінливість [24]. Слід зважати й на те, що на етнічну й національну ідентичності конкретних груп надзвичайно впливає динамічна взаємодія з іншими етнічними групами.

Прихильники пост-некласичного підходу, слідом за Б.Андерсоном, трактують нації як «уявні». «Уявними» великі спільноти є внаслідок того, що члени навіть найменшої нації не можуть знати один одного в обличчя або навіть чути один про одного, але у кожного в уяві існує образ їхньої спільноти. Власне, всі великі спільноти людей є уявними, проблема полягає у способі уяви. Нація в інтерпретації Б.Андерсена є продуктом націоналістичного способу уяви, поширеного за допомогою «друкарського капіталізму» [1]. Прихильники конструктивістського підходу (К.Вердері, В.Тішков, А.Міллер, Г.Касьянов) розглядають націю як ідею чи проект, що формуються за допомогою дискурсивних практик – наукових, художніх, політичних [4; 11; 17; 18; 27]. Підкреслимо, що «уявна природа» національних спільнот зовсім не говорить про хибність чи нереальність цих спільнот. Слідом за Б.Андерсоном представники цього підходу оспорожують примордіалістську віру в те, що в основу нації має бути покладено расу, мову або географію. Замість цього наголошується на ситуативному характері національної ідентичності, а також творчому її застосуванню до диференціації суспільно-політичних контекстів у межах сучасного світу. Вони дотримуються тієї позиції, що диференціювати суспільства одне від одного можна не за допомогою доказу достовірності відмінностей, а звертаючи увагу на те, як вони себе уявляють. Андерсон переконує, що протягом доби Просвітництва з розвитком промисловості й торгівлі разом із відкриттям ринків, прискорюється урбанізація та збільшується соціальна мобільність. Ці чинники, разом із розвитком мови і поширенням «капіталізму друку» зробили можливим народне самоусвідомлення й «уявлення» про себе, як членів національної спільноти.

У міру зростання усвідомлення проблематичності глобальних концепцій в суспільних науках нації та націоналізм усвідомлюються в їх динаміці. В обґрунтуванні поняття «нація» дедалі більше

політичний чинник поступається культурному. Має місце методологічне зміщення в бік «деконструкції» понять, в яких націоналістичний дискурс пов'язується з нацією як культурно гомогенним суспільством. Так, наприклад, Р.Брюбейкер в його дослідженні сучасного націоналізму у Східній Європі та колишньому Радянському Союзі пояснює, як специфічні уявлення про націю інституціалізуються в процесі будівництва нації [3]. Зокрема предметом його уваги стає націоналізація суспільного й приватного життя. Так само й М.Біллінг, що здобув популярність як автор концепції «банального націоналізму», звертає увагу на те, що націоналізм тримається не стільки на гучних загальнополітичних деклараціях, скільки на повсякденних, рутинних діях й уявленнях, які здаються природними, тому що вони «наші», тоді як чужі погляди і вчинки нагороджуються ярликом «націоналізм» [2]. Він повертає увагу до наративів історії як засобів управління національною пам'яттю. Посилання на традиції, як культурні, так і мовні, як він вважає, є безпідставними: більшість так званих традицій насправді були сконструйовані з підручного історичного матеріалу патріотично налаштованими діями епохи формування націй. До того ж немає жодних об'єктивних підстав для проведення «природних» кордонів між мовами і націями. Дослідник звертається до «буденності» націоналізму, розглядаючи його, як активне щоденне підтвердження національної ідентичності, що укріплюється «банальною» символікою. Він переконує, що «нація» є основним інструментом, який використовується в якості засобу означення соціального світу. Близької позиції дотримується американський політолог О.Мотиль, розглядаючи націю як групу людей, «що поділяють певну семіотичну систему. Їх пов'язує розуміння і використання подібних спільних знаків, символів» [19; 925]. До таких знаків належить мова, одяг, державна символіка, міфологія, політичні акти, що мають символічне значення.

К.Калхун також переконує, що націоналізм і сучасний сенс нації не вкладаються повністю в поняття культурної виразності різних націй, або людини нового часу, і заявляє, що саме це надало націоналізму виключно політичного забарвлення [10]. Він вважає, що головним фокусом має бути нація як форма, а не просто як вміст національних ідентичностей, визнаючи, таким чином, необхідність визначити дискурсивність нації. Така теоретична проекція була підтримана в емпіричних дослідженнях, як наприклад К.Вердері [4]. Нація є «уявною спільнотою», ментальною конструкцією, складним набором ідей, що містять, як мінімум, визначальні елементи колективної єдності, кордонів та автономії, але ці уявлення можуть бути реальними, якщо, індивідууми вірять у це і солідаризуються з цим. Національна культура є дискурсом, способом конструювання значень, які впливають і організовують, як наші дії, так і наші концепції про себе [30]. Національні культури конструюють ідентичності, створюючи поняття про «націю», які можемо ідентифікувати; вони містяться в історіях, яким повідомляється про них, спогадах, що сполучають його сучасне з його минулим, й уявленнях, які конструюють їх. Г.Бгабга також концептуалізує націю як процес культурної оповіді, зважаючи на те, що походження нації є малозрозумілим і тому більша увага має надаватися ролі нації у мобілізації сенсів ідентичності [29]. В українській науці є рефлексії щодо більшості з цього спектру підходів, проте перевага надається здебільшого етнічній та етно-політичній інтерпретації нації [21; 22; 23]. При цьому дещо недооціненою є культурна проекція української нації у сучасній її редакції. Очевидно, що складність визначення нації пов'язана не лише з розмаїттям історичних сюжетів її виникнення, а й особливостями їх сприйняття та дослідження. Принаймні є підстави вважати, що ця категорія, може бути осмислена як фундаментально культурологічна, оскільки надає можливість концептуалізації знаково-символічних практик певних суспільств у різноманітних їх історичних формах. Ми погоджуємося з думкою про те, що навіть політичний націоналізм несе у собі наголос на політичному значенні культури [16]. Адже культура, як у сприйнятті тих мислителів, хто був сучасником формування перших націй у Європі та вплинув на їх сприйняття, так і в роботах дослідників націй більш пізніх часів визнається одним з важливих чинників творення нації [18].

Той, чи інший варіант сприйняття нації дозволяє скоригувати зміст поняття «національна культура»: або як духовного стрижню, квінтесенції культурної традиції, що визначає історичні перспективи народів у їх співіснуванні; або як певної сукупності модерних практик, що розвиваються паралельно з іншими видами соціальної діяльності (економічними, політичними) і є історичними за визначенням; або як дискурсу, що відіграє мобілізуючу роль у конструюванні нації. Вартою уваги є роль держави як конституюючої ознаки нації, її інструменту та суб'єкту творення. Наявність національної держави сьогодні є до певної міри аксіоматичною характеристикою модерного суспільства. Реальні практики розбудови націй дають різноманітні приклади взаємообумовленості

держави та нації, що відображаються у формулах «нація-держава» або «держава-нація» [22; 23; 31]. Передбачається, що таким чином втілюється прагнення суспільства до легітимного збалансування культурної та політичної складових його існування. Кожна модерна нація, вочевидь, представляє державу як спосіб визначення її цивілізаційного статусу, так само, як і кожна сучасна держава може сприйматися як втілення певних фундаментальних смислів нації. Тобто існування нації до певної міри доводиться наявністю держави, яка власне і покликана забезпечити її перспективи. Але національні основи держави мають бути винайдені у межах самої ж держави [21].

Незалежно від методологічних позицій дослідників для повноцінного усвідомлення реального буття нації не можна ігнорувати її етнічне підґрунтя. Виходячи з етнічної концепції нації національна держава може бути заснована навколо етносу, що виступає як певний культурний об'єкт, що утворюється спільною мовою, традиціями, фольклором, історією та релігією. На цьому будується теза про те, що кожна етнічна група має право на самовизначення та створення власної держави. У такому випадку, проекти розбудови нації мають передбачати залучення символів і традицій титульного етносу, що прирівнюються до символів і традицій держави. Держава у цьому випадку забезпечує кореспонденцію між національним «етнічним» і національним «політичним» за допомогою регулювання етнічних процесів (наприклад асиміляції та/або еміграції, сегрегації меншин).

Нація може розглядатися у політичних вимірах як політична спільнота громадян певної держави. У цьому випадку вона сприймається у контексті конкретної території та пов'язується з характеристиками організації влади. Громадянські проекти, спрямовані на розбудову нації, стимулюють формування патріотизму та почуття солідарності серед всіх громадян, однак, при цьому, вважається важливим збереження та підтримка їх культурної самобутності. Загальні політичні традиції і символи мають бути сприйняті всіма етнічними групами, що проживають на території держави. Тобто за цієї моделі спільність громадянства розглядається як можливість подолання відчуженості між титульною національною більшістю та національними меншинами. Держава-нація визначається у цьому випадку як «ідеальний для всіх самоврядних одиниць-держав відповідник культурно виокремленим одиницям-націям». Складовою формування нації у цьому випадку є історія, або ж, як писав один з перших теоретиків нації Е.Ренан, «спільно успадкована слава й каяття». Таким чином, у числі проблем, які потребують розв'язання у зв'язку з осмисленням феномену національної культури є співвідношення етнічності та громадянства, як її підвалин, у контексті державності, як її проекції та механізму забезпечення.

Отже, поняття «культура» у визначеннях нації не передбачає фіксованого змісту і варіюється в залежності від наукових та філософських традицій осмислення буття людини та суспільства, а також інтерпретації актуальних проблем формування нових стандартів соціального устрою в процесі політичної та економічної модернізації європейських суспільств. В одних випадках вона оцінюється як необхідна передумова або контекст, в інших – як стрижнева характеристика нації, яка визначає її сутність.

Переосмислення поняття «нація» у відповідності до сучасних пізнавальних моделей, визнання невідповідності існуючих її визначень тій змістовій багатозначності, з якою вона асоціюється в наукових дослідженнях, змушує переглянути її культурні аспекти. Національна культура в контексті концепцій «нації» та «культури» як дискурсивних явищ, може бути визначена як знаковий простір символічної маніфестації модерності, що стає приводом для ідеологічної конкуренції політичних акторів. Національні культурні політики у найзагальнішому вигляді можна розглядати як варіанти інтерпретації національних смислів і образів з урахуванням їх актуальності в контексті соціальних та політичних змін. Такий підхід передбачає усвідомлення культурної політики у відповідності до специфіки динаміки конкретних суспільств, зокрема і тих, що являють «некласичні» варіанти національно-культурного розвитку. Принципово важливу роль, яку відіграють у процесах національних трансформацій в країнах Центрально-Східної Європи держави, дозволяють вважати їх визначальним чинником культурних змін. У контексті особливостей цивілізаційного самовизначення України, що виявились в останні 20 років, в аналізі культурної політики доцільним було б виходити з теоретичної формули «держава-нація», згідно з якою одним із завдань держави є формування гомогенної національної ідентичності.

Запізнілий характер українського націотворення в поєднанні з неоднозначним ставленням різних соціальних груп до держави, рецидиви постколоніального синдрому в суспільних реакціях, суперечливий характер громадянської свідомості дедалі більше привертають увагу дослідників до

способів формування державою національної ідентичності. Проте механізми планування культурної політики не забезпечують адекватного сприйняття та використання того наукового інструментарію, який пропонують розробники. В офіційному дискурсі має місце практика номіналістичного використання поняття «культура» [13]. Українська держава не демонструє тієї послідовності та спрямованості культурної політики, яка б відповідала змісту ліберальних перетворень, проте вона не є й «націоналізуючою державою» [8]. Очевидні ознаки ліберальної культурно-політичної стратегії: політичний плюралізм, приватизація економіки, відкритість публічного простору та культурного середовища, – знецінюються несформованістю належних суспільних структур для їх повноцінного розвитку. З іншого боку, має місце неофіційне дотримання ідеології етнонаціонального державотворення, але без ефективної перформативної практики та за відсутності структурованого символічного національного простору [14].

Зазначені аналітиками основні виклики сучасності щодо української культури залишаються й надалі актуальними [15; 17]. Ідеться по-перше, про зміни в організаційно-функціональних принципах формування національної культури, пов'язаних зі змінами політичного та суспільного ладу; що потребує визначення засад та механізмів підтримки культури з боку держави. По-друге, – про цивілізований протекціонізм щодо вітчизняного виробника культурного продукту, захист українського культурного простору в умовах глобалізаційної відкритості та конкуренції. По-третє, ідеться про місію національної культури у формуванні політичної нації, тобто про суміщення української культури з культурою України.

Джерельні приписи

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б.Андерсон; Пер. з англ. В.Морозова. – К.: Критика, 2001. – 271 с.
2. Биллинг М. Нации и языки / Майкл Биллинг // Логос. – 2005. – № 4. – С. 44-70.
3. Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм: статус нації та національне питання в Європі / Р.Брюейкер; Пер. з англ. О.Рябова. – Л.: Кальварія, 2006. – 280 с.
4. Вердери К. Куда идут «нация» и «национализм»? / К.Вердери // Нации и национализм / Б.Андерсон, О.Бауер, М.Хрох; Пер. с англ. и нем. Л.Е. Переяславцевой, М.С. Панина, М.Б. Гнедовского. – М., 2002. – С. 297-307.
5. Вилков В.Ю. Западная националогия XX столетия: концептуальные портреты / В.Ю. Вилков. – К.: Видавець Карпенко В.М., 2008. – 424 с.
6. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм: пер. з англ. / Е.Гелнер. – К.: Таксон, 2003. – 300 с.
7. Гринфельд Л. Национализм: пять путей к современности / Л.Гринфельд. – М.: ПЕРСЭ, 2008. – 528 с.
8. Гриценко О.А. Державна політика щодо культурного різноманіття та етнічних меншин: порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних підходів / О.А. Гриценко, Н.К. Гончаренко, Є.А. Мягка // УЦКД. – Режим доступу: <http://culturalstudies.in.ua>.
9. Дойч К. Народи, нація та комунікація / К.Дойч // Націоналізм: антологія / Упоряд.: О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2010. – С. 317-332.
10. Калхун К. Национализм / Калхун К.; Пер. Смирнова А. – М.: Территория будущего, 2006. – 286 с.
11. Касьянов Г. Теорії націй та націоналізму / Г.Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
12. Кедури Э. Национализм / Э.Кедури; Пер с англ. А.А. Новохатько. – Спб.: Алетейя, 2011. – 136.
13. Кравченко О.В. Парадокси українського націєтворення / О.В. Кравченко // Велика злука у контексті проблем єдності українського народу: Зб. ст. за матеріалами «круглого столу», присвяч. 85-й річниці об'єднання УНР і ЗУНР в єдину Соборну Українську державу (Харків, 20 січ. 2004 р.). – Х., 2004. – С. 16-18.
14. Кравченко О.В. Транзиційний контекст сучасної культурної політики України / О.В. Кравченко // Культура України: Зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Х., 2010. – Вип. 32. – С. 40-47.
15. Культурна політика в Україні: аналіт. огляд / Ред.-упоряд., кер. авт. кол. О.Гриценко; Укр. центр культур. дослідж. М-ва культури і туризму України. – К.: УЦКД, 2007. – 160 с.
16. Лісовий В. Націоналізм, нація та національна держава / В.Лісовий, О.Проценко //

Націоналізм: антологія. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. – С. 11-37.

17. Миллер А.И. Национализм как теоретическая проблема: (ориентация в новой исследовательской парадигме) / А.И. Миллер // Полис. – 1995. – № 6. – С. 55-60.

18. Миллер А. О дискурсивной природе национализмов / А.Миллер // Pro et Contra. – 1997. – Т. 2. – № 4. – С. 1-7.

19. Мотиль О. Держава і нація / О.Мотиль // Quo vadis, Україно? – О.: Маяк, 1992. – С. 86-105.

20. Націоналізм: антологія / Упоряд.: О.Проценко, В.Лісовий. – 3 вид. – К.: Простір: Смолоскип, 2010. – 684 с.

21. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні: Моногр. / М.В. Попович, А.М. Єрмоленко, В.Б. Фадєєв та ін. – К.: Укр. центр духов. культури, 2005. – 328 с.

22. Нація і держава: теоретико-методологічний та концептуальний аналіз. У 2 кн. – Кн. 1 / За ред. Ю.Римаренка. – К.; Донецьк, 1998. – 391 с.

23. Нація і держава: теоретико-методологічний та концептуальний аналіз. У 2 кн. – Кн. 2 / За ред. Ю.Римаренка. – К.; Донецьк, 1998. – 675 с.

24. Сміт Е. Національна ідентичність / Е.Сміт; Пер. с англ. – К.: Основи, 1994. – 223 с.

25. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е.Сміт; Пер. з англ. М.Климчика, Т.Цимбала. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 320 с.

26. Сміт Е.Д. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія / Е.Д.Сміт; Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2004. – 170 с.

27. Тишков В. Забыть о нации / В.Тишков // Вопр. философии. – 1998. – № 9. – С. 3-26.

28. Хобсбаум Э. Нации и национализм после 1780 г. / Э.Хобсбаум; Пер. с англ. А.Васильев. – СПб.: Алетей, 1998. – 306 с.

29. Bhabha H. Dessemi Nation: time, narrative, and margins of the modern nation / H.Bhabha // Nation and Narration. – London; New-York: Routledge, 1990. – P. 291-231.

30. Llobera J. The God of Modernity: The Development of Nationalism in Western Europe. / J.Llobera. – Oxford: Berg, 1994. – 229 p.

31. Stepan A. Ukraine: Improbable Democratic «Nation-State» But Possible Democratic «State-Nation» / A.Stepan // Post-Soviet Affairs. – 2005. – Vol. 24. – № 1. – P. 279-308.

32. Shils E. Primordial, Personal, Sacred, and Civil Ties / E.Shils // British. Journal of Sociology. – 1957. – № 8. – P. 130-145.

Резюме

Аналізуються основні підходи до усвідомлення феномену нації, надається інтерпретація змісту поняття «національна культура» та визначається концептуальна основа формування сучасної стратегії національної культурної політики України.

Ключові слова: нація, культура, національна культура, національна культурна політика.

Summary

Kravchenko O. Strategic measuring of cultural policy of Ukraine is in context of modern diskurs of nation

Analyzes the main approaches to understanding the phenomenon of the nation, interpreted the concept of «national culture» and the conceptual basis for building a modern strategy of national cultural policy in Ukraine.

Key words: nation, culture, national culture, national cultural policy.

Аннотация

Анализируются основные подходы к осмыслению феномена нации, интерпретируется содержание понятия «национальная культура» и определяется концептуальная основа формирования современной стратегии национальной культурной политики Украины.

Ключевые слова: нация, культура, национальная культура, национальная культурная политика.